

Status for bosteder i Grønland Som Fanden læser Bibelen ...

Hendriksen, Kåre; Poppel, Birger

Published in:
Sermitsiaq

Publication date:
2011

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link back to DTU Orbit](#)

Citation (APA):
Hendriksen, K., & Poppel, B. (2011). Status for bosteder i Grønland: Som Fanden læser Bibelen ... *Sermitsiaq*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Status for bosteder i Grønland

Som Fanden læser Bibelen...

Af: Kåre Henriksen, PhD-studerende, Institut for Planlægning og Innovationsledelse, Danmarks Tekniske Universitet/DTU og Birger Poppel, Forsker, cand.polit. Ilisimatusarfik.

Inatsisartut skal i nærmeste fremtid behandle *Redegørelse om regional udvikling*, og dermed beslutte rammerne for den fremtidige udvikling af den grønlandske erhvervs- og bosætningsudvikling.

Det er vigtigt at diskutere det fremtidige erhvervsgrundlag, fordi Grønland står over for en række meget store udfordringer med at sikre den nødvendige økonomi for at opretholde det nuværende velfærdssamfund, og ændringer i erhvervsgrundlag vil uundgåeligt også føre til ændringer i det fremtidige bosætningsmønster. Derfor skal Inatsisartuts debat om *Redegørelse for regional udvikling* også ses i sammenhæng med debatten om *Skatte- og velfærdskommissionens beretning*.

Fordi debatten er så vigtig, er det helt afgørende, at den foregår på et veldokumenteret grundlag – og at det bliver en åben debat, der giver mulighed for at de borgere, der bliver berørt af beslutningerne, kan komme til orde.

Problemet er, at *Redegørelse om regional udvikling* er baseret på data fra rapporten *Status for bosteder i Grønland*, der indeholder en række alvorlige fejl og dermed bidrager til fejlagtige konklusioner.

Det eneste bilag til *Redegørelse om regional udvikling* er *Sammenfatning* for rapporten *Status for bosteder i Grønland*. *Sammenfatningen* giver de enkelte bosteder 'karakterer' i forhold til demografi, økonomi, overførselsindkomster samt boliger og ender med en samlet 'karaktergivning' for de enkelte bosteder. I redegørelsen henvises der endvidere flere gange til selve rapporten, der her ligger på selvstyrets hjemmeside siden den 22. oktober 2010.

I midten af december sendte vi et notat til Selvstyret, hvor vi pegede på en række fejl i rapporten *Status for bosteder i Grønland*, og stillede på den baggrund spørgsmål ved nogle af konklusionerne. Vi modtog et venligt svar, der gav os ret på en række punkter, og som naturligt nok var uenig på andre. Men det blev lovet, at der i starten af det nye år ville komme en revideret udgave af rapporten.

Det er imidlertid stadig den samme, uredigerede udgave, der kan hentes på selvstyrets hjemmeside, og som der henvises til i *Redegørelse om regional udvikling*! Det betyder, at bilagsmaterialet til *Redegørelse om regional udvikling* indeholder en række fejl, der har konsekvenser for redegørelsens konklusioner. Og det betyder også, at den almindelige borger henvises til at diskutere den fremtidige erhvervsudvikling og bosætningsmønster med udgangspunkt i data, hvoraf nogle er fejlbehæftede. Inatsisartut kan derfor ende med at tage afgørende beslutninger, der får alvorlige konsekvenser for en række borgere, på et fejlagtigt og dårligt belyst grundlag.

Det er ikke muligt i en kronik at gennemgå alle de problemer, rapporten *Status for bosteder i Grønland* efter vores opfattelse rummer. Vi kan blot give nogle eksempler.

Kvinderne flygter fra bygderne

Når noget bliver sagt tilstrækkeligt mange gange, ender det med at blive opfattet som en sandhed. Udsagnet 'at kvinderne flygter fra bygderne', stammer fra forfatterne bag *Status for bosteder i Grønland*. Det er blevet citeret mange gange i pressen, og *Redegørelse om regional udvikling*

fremhæver også, at det ofte er *de unge kvinder, der flytter* fra bygderne. Men der er ikke belæg for udsagnet.

Rapporten behandler udviklingen fra 1990 til 2009 og konstaterer helt rigtigt, at der er et større underskud af kvinder i bygderne end i byerne. Det konkluderes samtidig, at der for bygderne *også er sket en stigning i antallet af mænd i forhold til kvinder i perioden 1990-2009*. Det er ganske enkelt ikke korrekt. I 1990 var der samlet set 77 kvinder pr. 100 mænd i bygderne, og kvindeandelen er **steget** til 83 kvinder pr. 100 mænd i 2009.

I rapporten behandles aldersgruppen 15 til 29 år særskilt, fordi den skal sikre bostedets kommende generationer, og det konkluderes, at der er *et kvindeunderskud, ikke mindst i bygderne, og ikke mindst for de yngre aldersgrupper*. Set over den tyveårige periode er der også her tale om en markant **forbedring**, idet der for aldersgruppen 15 til 29 år var 78 kvinder pr. 100 mænd i 1990 og i 2009 er andelen oppe på 89 kvinder pr. 100 mænd. Der er altså ikke tale om at kvinderne, i det rapporten definerer som den reproduktive alder, flygter fra bygderne. Derimod er der tale om, at en del både unge mænd og kvinder forlader bygderne for at tage uddannelse og/eller få arbejde.

Fejlagtige tal om bosteder

Rapporten indeholder en række fejlagtige data om bosteder. Her skal blot nævnes et enkelt eksempel, der også fremgår af den sammenfatning, der følger med *Redegørelse om regional udvikling*.

Rapporten nævner, at Qeqertaq (Ilulissat distrikt) har en årlig befolkningstilbagegang på 4,01 % i perioden 1990 til 2009, og at andelen af kvinder er nede på 50 pr. 100 mænd i 2009. Ingen af delene er korrekt. Indbyggertallet i Qeqertaq var i 1990 111, og det er steget til 130 i 2009 altså en årlig **stigning** med 0,9 %, og i 2009 var der 67 kvinder pr. 100 mænd.

Karakterer til de enkelte bosteder

Sammenfatningen for *Status for bosteder i Grønland* tildeler alle bosteder 'karakterer' i forhold til demografi, økonomi, overførselsindkomster og boliger, og opdeler for hvert område bostederne i:

- Ingen umiddelbare problemer
- Fremadrettet opmærksomhed nødvendig
- Aktuel opmærksomhed og eventuel indsats tiltrængt
- Opmærksomhed og eventuel indsats er meget nødvendig

Vurderingerne munder ud i en samlet 'karaktervurdering' af de enkelte bosteder.

Børnetal

Selvom antallet af fødsler pr. kvinde i den fødedygtige alder for en række af de større byer er for lille til at sikre en opretholdelse af den grønlandske befolkning, tæller det ikke negativt i 'karaktersystemet', hvorimod de bosteder, der har mange børn, får en dårlig 'karakter', fordi børnetallet betragtes som en udgift. Det betyder, at børnetallet i en stor del af bygderne i Qaasuitsup Kommunia, og alle bosteder i Kommuneqarfik Sermersooq Øst trækker den samlede bedømmelse for bostedet ned.

Det er helt absurd, fordi det i hele hjemmestyreperioden har været fødselsoverskuddet i bygderne, der har muliggjort byernes vækst og har sikret først en vækst og siden nogenlunde stabilisering af det grønlandske befolkningstal. Uden fødselsoverskuddet fra bygderne, var befolkningstallet formentlig faldet i det seneste årti.

Overførselsindkomster

I Sammenfatningen for *Status for bosteder i Grønland* tildeles bostederne 'karakter' efter, hvor meget overførselsindkomst (herunder alderspensioner) de modtager **pr. skattepligtig: jo større**

overførsler, jo dårligere 'karakter'. Det kan diskuteres, om det er hensigtsmæssigt at fordele overførselsindkomsterne ud pr. skattepligtig, eller om det vil give et bedre billede at fordele det pr. indbygger, men det afgørende er, at hverken sammenfatningen eller rapporten indeholder en definition af begrebet skattepligtig.

Skattelovens § 1 definerer skattepligtig som alle med bopæl i Grønland. I praksis fritages børn under 18 år, hvis de ikke har en skattepligtig indtægt. Frem til 1. januar 2008 blev ægtefæller sambeskattet under mandens personnummer. Hvilken definition er brugt? Er det alle med bopæl i Grønland eller alle over 18 år, og hvordan opgøres sambeskattede ægtefæller?

Det er relativt let at beregne overførselsindkomsterne for de enkelte bosteder ved at benytte kommunernes regnskaber. Som eksempel ser vi på alderspensionen og har benyttet Nanortalik kommunes revisorgodkendte regnskaber for 2008, hvor hjemmestyrets refusion på området indgår. Rapporten har muligvis benyttet data for 2009, men der er ikke nævneværdige ændringer hverken i den samlede alderspension pr. bosted eller befolkningstallet.

	Nanortalik	Aappilattoq	Narsarmijit	Tasiusaq	Ammassivik	Alluitsup Paa
Rapportens tal	5.812	25.607	21.602	35.066	27.430	29.281
Pr. indbygger	8.173	8.739	7.579	8.049	7.606	9.992
Over 18 år	11.560	13.109	8.812	12.941	12.000	11.658

Som det fremgår når *Status for bosteder i Grønland* nogle helt andre resultater, uanset om alderspensionen fordeles pr. indbygger eller pr. skattepligtig defineret som alle over 18 år. Selv hvis ægtefæller sambeskattes vil man ikke nå de meget høje beløb for bygderne.

Man undres også over, hvordan rapporten kan få alderspensionen pr. skattepligtig i Nanortalik til at være mindre end det, kommunen selv har konteret pr. indbygger?

Rapportens fordeling af overførselsindkomster pr. bosted er med andre ord langt fra troværdig.

Det er i øvrigt diskutabelt at betragte pensioner på linje med andre overførselsindkomster og dermed påvirke det enkelte bosteds 'karakter'. Alle, der opfylder lovens betingelser, kan opnå alderspension uanset bosted, og det belaste ikke den enkelte bygds økonomi. Tværtimod kan pensionister ses som en økonomisk ressource for den enkelte bygd, da mængden af lønnede jobs oftest er begrænsede.

Boligområdet

Status for bosteder i Grønlands 'karaktergivning' af boligernes kvalitet omfatter udelukkende boligstøttehusene (BSU huse), hvor nogle bosteder har mange og andre meget få eller slet ingen. Der foretages altså en sammenligning af noget, der ikke kan sammenlignes, og resultatet siger intet om den samlede boligstandard de enkelte steder. Hvad skal vi så med den? Rapporten omfatter også en kvalitetsvurdering af boligstøttehuse, der ikke længere er beboet, ligesom nogle af de nedlagte bygders boligstøttehuse er med. Hvem har glæde af den vurdering? Men 'karaktergivningen' er med til at trække specielt nogle af bygderne ned i den samlede vurdering.

Dermed ikke sagt, at der ikke er boligproblemer. Der er i Grønland et massivt vedligeholdelsefterslæb, og en række bygder og mindre byer er særligt hårdt ramt.

Den samlede vurdering

På baggrund af data, hvor vi her har vist, at en del er forkerte, gives en samlet 'karaktergivning' af de enkelte bosteder, og det er nærliggende at tro, at de bosteder, der ender i kategorien 'Aktuel opmærksomhed og eventuel indsats tiltrængt', er dem der i diskussionen vil indgå som steder, der

måske skal nedlægges. Det gælder stort set alle bygder og Narsaq by i syd, over halvdelen af bygderne samt Kangaatsiaq by og Qeqertarsuaq by i nord, og hele østkysten undtagen Tasiilaq.

Men der bør indgå langt flere forhold i overvejelserne og i en vægtning eller 'karaktergivning' af de enkelte bosteder: de samlede levevilkår – herunder de lokale indbygges menneskelige ressourcer, deres individuelle velfærd og ønsker til fremtiden, stedets sociale og mellemmenneskelige funktioner, uudnyttede erhvervs muligheder og meget andet.

Blot et enkelt eksempel: Aappilattoq i Nanortalik er en af de bygder, der får den dårligste 'karakter', men det er nok det bosted i distriktet, der har de bedste fangst- og fiskemuligheder i kraft af de mange fjorde og sunde og den relativt lette adgang til det gode fiskeri i sydøstkystens fjorde. Kommunen har planer og sikret tilstrækkelig el til at opstarte en egentlig fiskeproduktion. Noget sådant bør klart indgå i overvejelserne. Tilsvarende ligger Niaqornaarsuk (Kangaatsiaq) og Sermiligaaq (Ammassalik) 'karaktermæssigt' dårligt på trods af gode fiske- og fangstmuligheder.

Naajaat og Nutaarmiut (Upernavik) får dårlige 'karakterer' i forhold til økonomi, men ingen af stederne har butik eller andre offentlige serviceydelser. Hvordan ville økonomien se ud for en række byer, hvis butikken og f.eks. kommunekontoret blev lukket?

Det er helt uanstændigt, hvis Inatsisartut på et så dårligt belyst grundlag tager beslutninger, der kan få vidtrækkende konsekvenser for såvel den enkelte borger og familie som for den samlede samfundsudvikling.